

УДК 355.1.35

DOI: 10.15587/2313-8416.2016.84040

АНАЛІЗ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК КЛЮЧОВОЇ ЛАНКИ ВІЙСЬКОВОЇ ЛОГІСТИКИ

© А. В. Зозуля

В статті запропоновано аналіз специфіки матеріально-технічного забезпечення в умовах військової логістики. Особливу увагу наділяється правовому регулюванню фінансово-господарської діяльності військових частин у логістичних процесах. Відмічена особлива роль та провідне значення формування відповідної морально-психологічної моделі військовослужбовців військових частин і підрозділів. Аналізується специфіка формування військово-логістичних систем у сучасних умовах господарювання

Ключові слова: матеріально-технічне забезпечення, логістика, військовий підрозділ, військовослужбовець, запаси, бюджетні кошти, військова частина

The analysis of the specific logistic support in terms of military logistics is proposed in the article. Special attention is addressed to legal regulation of financial and business activity of military units in logistics processes. The special role of prime importance of the formation of the corresponding moral - psychological model of military personnel of military units and subunits are noted. The specifics of the formation of military logistics systems in current economic conditions is analyzed

Keywords: logistical support, logistics, military subunit, military person, supplies, budget, military unit

1. Вступ

Трансформація ринкових відносин в Україні торкнулася практично всіх суб'єктів господарювання, в тому числі і силових структур Міністерства оборони та Міністерства внутрішніх справ України.

Основним завданням виживання даних структур в умовах, коли ринок ще не сформувався, а планова економіка зруйнована, є створення і реалізація механізму забезпечення життєдіяльності військових частин та підрозділів Міністерства оборони та Міністерства внутрішніх справ України в цілому. Провідне місце у структурі такого механізму займає військова логістика та пов'язана з нею система матеріально-технічного забезпечення, саме тому аналіз цих процесів на сьогодні вивається вельми актуальним завданням.

2. Літературний огляд

В роботах [1–3] розглядається сутність матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів. В дослідженнях [4, 5] аналізуються переваги та недоліки основних поглядів стосовно формування та функціонування системи матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України. В роботах [6–8] розглядається специфіка формування оборонного бюджету та особливості розвитку системи матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України з позицій певної величини оборонного бюджету. В дослідженнях [9, 10] пропонуються ретроспектива розвитку та напрямки удосконалення стратегії розвитку військової логістики. Аналіз спеціалізованої літератури засвідчує, що, з одного боку, проблеми розвитку військової логістики у сучасній військовій економіці є актуальними, з іншого – система матеріально-

технічного забезпечення є ключовою частиною логістичного процесу, але визначені напрями досліджень більшою частиною не розкривають системно проблеми формування матеріально-технічного забезпечення військової логістики. Таким чином, в спеціалізованій літературі є відсутнім системний аналіз матеріально-технічного забезпечення як ключової ланки військової логістики.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є системний аналіз матеріально-технічного забезпечення як ключової ланки військової логістики.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні задачі:

- аналіз специфіки матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів;
- дослідження правового регулювання фінансово-господарської діяльності військових частин у логістичних процесах;
- дослідження питання економії бюджетних коштів в процесі матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів.

4. Матеріально-технічне забезпечення як ключова ланка військової логістики

Ключовим елементом цього механізму є матеріально-технічне забезпечення. Воно включає комплекс заходів для накопичення встановлених норм запасів матеріальних засобів і своєчасного забезпечення ними військових частин і підрозділів, зберігання та підтримання цих засобів у стані, яке забезпечує своєчасне приведення в готовність до бойового

застосування, а також освіження зразків озброєння і військової техніки та своєчасне оновлення їх, поповнення запасів матеріальних засобів замість пошкоджених, використаних і втрачених у ході виконання службово-бойових завдань. Також у нього входить підготовка, експлуатація і ремонт шляхів сполучення і фінансове забезпечення частин і підрозділів.

Матеріальне забезпечення – вид матеріально-технічного забезпечення спрямований на задоволення потреб військових частин і підрозділів в озброєнні, військовій техніці, боєприпасах, пально-мастильних матеріалах, продовольстві, речовому, медичному, технічному майні та інших матеріальних засобах [3]. Воно включає витребування, отримання і створення запасів матеріальних засобів, їх облік, зберігання, видачу, поповнення втрат і витрат, відправка і підвезення споживачам, а також маневр запасами матеріальних засобів.

Технічне забезпечення – комплекс заходів із забезпечення військ озброєнням, технікою всіх видів, ракетами, боєприпасами, переведення їх у стан бойової готовності, підтримання їх у боєздатному стані, евакуація засобів озброєння і військової техніки на ремонтні підприємства, швидке оновлення та повернення в стрій [3].

Важливу роль в цьому механізмі відіграє формування відповідної морально-психологічної моделі військовослужбовців перерахованих вище структур.

Для ефективної реалізації своєї службово-бойової діяльності кожна військова частина на сьогоднішній день просто зобов'язана реалізовувати логістичний підхід. При цьому останні на сьогоднішній день наділені правами юридичної особи.

Це обумовлено необхідністю, по-перше, матеріально-технічного забезпечення діяльності кожної частини і підрозділу і необхідністю, а в окремих випадках і доцільністю, залучення позабюджетних коштів отриманих за рахунок надання платних послуг цивільним організаціям і населенню.

В цьому випадку має сенс говорити про формування окремих військово-логістичних систем. Тоді ці системи повинні функціонувати у відповідності з логістичною концепцією тобто раціонально вести свою господарську діяльність за рахунок організації оптимальних потокових процесів.

У відповідності з цим для силових структур доцільно модернізувати централізоване постачання пально-мастильних матеріалів, продовольством, речовим, медичним і технічним майном за рахунок впровадження в повсякденну діяльність сучасних логістичних технологій і інструментів в таких функціональних областях як доставка, складування, зберігання і розподіл матеріальних засобів.

Конкретизуючи сказане, зупинимося на недоліках правового регулювання фінансово-господарської діяльності військових частин.

Перш за все, слід врахувати, що військова частина, виконуючи покладені на неї державою завдання, реалізує державно-владні повноваження у визначеній сфері, що і є її основним призначенням. Коло таких повноважень (компетенція) зводиться до прав і обов'язків по здійсненню законодавчо встановлених функцій і певних форм управлінської діяльності. Таким чином, військова частина є самостійним учасником адміністративно-правових відносин, тобто суб'єктом адміністративного права.

З точки зору цивільного права, участь військових частин у цивільному обороті відповідає правовому режиму установ. Проте слід врахувати, що фінансовою основою їх діяльності є бюджетні кошти, порядок витрачання яких визначається бюджетним законодавством. В якості одержувача бюджетних коштів військова частина набуває бюджетні правовідносини, будучи суб'єктом бюджетного права. У цьому зв'язку, на неї поширюється правовий режим бюджетної установи, який притаманний ряд особливостей:

– бюджетні установи використовують бюджетні кошти відповідно до затвердженого кошторису;

– перелік їх витрат є вичерпним і витрачання коштів носить строго цільовий характер;

– при зменшенні фінансування договорів, укладених бюджетною установою, з бюджету сторона договору вправі вимагати лише відшкодування реального збитку та ін.

При цьому не згадується недофінансування в широкому сенсі слова, тобто визначення в бюджет (кошторис) явно недостатній для нормального функціонування одержувача (забезпечення його потреб) обсягу коштів, який приймається за 100 % фінансування. Такий режим фінансування називають «дефіцитним» або недостатнім. На сьогодні не секрет, що саме в такому режимі фінансується більшість видатків на невиробничу сферу.

Подібна ситуація обґрунтовується, як правило, важкою економічною ситуацією та необхідністю економії бюджетних коштів.

У свою чергу, ефективність використання бюджетних коштів передбачає досягнення найкращого результату з використанням визначеного бюджетом обсягу коштів (свого роду економія «навпаки»). Однак це лише загальна і досить абстрактна фраза. Єдиний закріплений підхід і чіткі критерії для визначення ефективності використання бюджетних коштів одержувачами відсутні.

З названими питаннями безпосередньо пов'язані і певні проблеми, що виникають в процесі залучення та використання бюджетними установами додаткових (позабюджетних) коштів, у тому числі за рахунок надання платних послуг.

Передбачається, що залучення позабюджетних коштів силовими структурами – захід вимушений, але необхідний через брак коштів бюджету на його потреби.

По суті, військова частина, що здійснює платну діяльність, переходить на часткове самофінансування, фактично беручи на себе частину бюджетних витрат (тобто несе на собі тягар їх покриття і знімає навантаження з бюджету).

У цьому зв'язку виникає питання про віднесення доходів силових структур до прибутку і визначенні режиму їх оподаткування. Законодавча невідомість багатьох питань тягне ухвалення суперечливих підзаконних актів, виникнення труднощів у правозастосовчій практиці. Недоліки правового регулювання не дозволяють військовим частинам нормально здійснювати свою фінансово-господарську діяльність і вимагають якнайшвидшого усунення.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Для покращання матеріально-технічного забезпечення в умовах військової логістики слід впровадити сучасні логістичні системи і технології, а саме:

- систему планування потреби в матеріалах, деталях і вузлах (Materials Requirements Planning);
- систему планування розподілу ресурсів (Distribution Requirements Planning);
- оптимізовані виробничі технології (Optimized Production Technologies);
- точно вчасно (Just-in-time);
- канбан (Kanban).

Вказані методи управління матеріальними потоками слід використовувати на основі впровадження нових інформаційних технологій. Масованний розвиток і використання інформаційних технологій, створення сучасних комунікаційних технологій посилює розуміння того, що високої ефективності в управлінні матеріальними потоками у ланцюга «закупівля – виробництво – дистрибуція – продаж» можна досягти за рахунок управління інформаційними потоками.

Таким чином у даному дослідженні знайшов свого відбиття аналіз специфіки матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів.

Наукова новизна даного дослідження визначається систематизацією інформації стосовно матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів як ключової ланки військової логістики.

Практичне значення полягає в рекомендаціях керівництву військових підрозділів стосовно економії бюджетних коштів в процесі матеріально-технічного забезпечення.

Подальшим напрямком даного дослідження може виступати розроблення методики оцінки ефективності матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів як ключової ланки військової логістики.

6. Висновки

Таким чином, в даному дослідженні були вирішені наступні наукові та практичні завдання.

1. Були запропоновані методичні засади аналізу специфіки матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів.
2. В рамках вказаних методичних засад запропоновано систематизацію інформації стосовно матеріально-технічного забезпечення військових підрозділів як ключової ланки військової логістики.
3. Сформовано рекомендації керівництву військових підрозділів стосовно економії бюджетних коштів в процесі матеріально-технічного забезпечення та досліджено особливості правового регулювання фінансово-господарської діяльності військових частин у логістичних процесах.

Література

1. Ветров, А. С. Тыловое обеспечение объединенных вооруженных сил НАТО [Текст] / А. С. Ветров // Зарубежное военное обозрение. – 2002. – № 8. – С. 2–10.
2. Волкова, Е. Основные проблемы управления материальными запасами [Текст] / Е. Волкова, Г. А. Портнова // Актуальні питання менеджменту в сучасних умовах. –

Донецьк: Донецкий национальный технический университет, 2007. – С. 288–290.

3. Гороховський, С. Тил Збройних Сил України: надійність в ім'я боєздатності [Текст] / С. Гороховський // Військо України. – 2011. – № 1. – С. 26–29.

4. Іщенко, О. В. Орган управління системою матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України, яким йому бути? [Електронний ресурс] / О. В. Іщенко // Центр воєнної політики та політики безпеки. – Режим доступу: <http://defpol.org.ua/>

5. Кивлюк, В. С. Погляди на формування та функціонування системи матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України [Текст] / В. С. Кивлюк // Наука і оборона. – 2006. – № 2. – С. 22–27.

6. Мунтіян, В. І. Економіка та оборонні витрати: аналіз зарубіжних досліджень і український шлях розвитку [Текст] / В. І. Мунтіян. – К.: НДФІ, 1998. – 464 с.

7. Мунтіян, В. І. Оборонний бюджет: світовий досвід та можливі шляхи реформування в Україні [Текст]: монографія / В. І. Мунтіян. – К.: Видавничий центр “Просвіта”, 1996. – 240 с.

8. Романченко, І. С. Погляди на розвиток системи матеріально-технічного забезпечення Збройних Сил України [Текст] / І. С. Романченко, В. О. Шуєнкін // Наука і оборона. – 2007. – № 4. – С. 22–27.

9. Сток, Дж. Р. Стратегическое управление логистикой [Текст] / Дж. Р. Сток, Д. М. Ламборт. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 797 с.

10. Хазанович, О. І. Система матеріально-технічного забезпечення. Ретроспектива розвитку та напрямки удосконалення [Текст] / О. І. Хазанович // Наука і оборона. – 2007. – № 1. – С. 53–57.

References

1. Vetrov, A. S. (2002). Tyilovoe obespechenie ob'edinenykh vooruzhennykh sil NATO. Zarubezhnoe voennoe obozrenie, 8, 2–10.
2. Volkova, E. (2007). Osnovnyie problemyi upravleniya materialnyimi zapasami. Aktualni pitannya menedzhmentu v suchasnykh umovah. Donetsk: Donetsk National Technical University, 288–290.
3. Gorohovskiy, E. (2011). Til zbroynih sil ukrayini: nadiynist v im'ya boezdatnosti. VIysko UkraYini, 1, 26–29.
4. Ischenko, O. V. Organ upravlinnya sistemoyu materialno-tehnichnogo zabezpechennya Zbroynih Sil Ukrayini, yakim yomu buti? Centr vojennoi' polityky ta polityky bezpeky. Available at: <http://defpol.org.ua/>
5. Kivlyuk, V. S. (2006). Pogylydi na formuvannya ta funktsionuvannya sistemi materialno-tehnichnogo zabezpechennya zbroynih sil ukrayini. Nauka i oborona, 2, 22–27.
6. Muntiyani, V. I. (1998). Ekonomika ta oboronni vitrati: analiz zarubizhnykh doslidzhen i ukrayinskiy shlyah rozvitku. Kyiv: NDFI, 464.
7. Muntiyani, V. I. (1996). Oboronniy byudzheth: svitoviy dosvid ta mozhlivi shlyahi reformuvannya v ukrayini. Kyiv: Vidavnichiy tsentr “Prosvita”, 240.
8. Romanchenko, I. S., Shuenkin, V. O. (2007). Pogylydi na rozvitok sistemi materialno-tehnichnogo zabezpechennya zbroynih sil ukrayini. Nauka i oborona, 4, 22–27.
9. Stok, Dzh. R., Lambort, D. M. (2005). Strategicheskoe upravlenie logistikoy. Moscow: INFRA-M, 797.
10. Hazanovich, O. I. (2007). Sistema materialno-tehnichnogo zabezpechennya. Retrospektiva rozvitku ta napryamki udoskonalennya. Nauka i oborona, 1, 53–57.

*Рекомендовано до публікації д-р військових наук Городнов В. П.
Дата надходження рукопису 21.10.2016*

Зозуля Артем Володимирович, кандидат військових наук, кафедра тилового забезпечення, Національна академія Національної гвардії України, майдан Захисників України, 3, м. Харків, Україна, 61000
E-mail: Zoz80@yandex.ru